

Received: 8 Dec 2019, Revised: 9 Jan 2020

Accepted: 20 Feb 2020

นิพนธ์ต้นฉบับ

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยหมู่บ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

อิสระ กุลยะณี^{1*} วรพจน์ พรหมสัตยพรต² กฤษณ์ ขุนลิก³

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพ 30 คน และ กลุ่มวัดผลลัพธ์ 66 คน ประยุกต์ใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบบันทึก แบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ได้แก่ 1) การกำหนดประเด็นและการพัฒนาประเด็นเชิงนโยบาย 2) การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย 3) การแสวงหาฉันทามติร่วมกันต่อข้อเสนอเชิงนโยบาย 4) การขับเคลื่อนข้อเสนอสู่การปฏิบัติ 5) การติดตามและประเมินผล ผลจากกระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยจากครัวเรือน ส่งผลให้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านจำปา ลดลง เฉลี่ย 1,058.48 กิโลกรัมต่อเดือน ทำให้ไม่พบปัญหาขยะล้นถัง ไม่พบปัญหาขยะกระจัดกระจาย ไม่พบปัญหาขยะในถังขยะส่งกลิ่นเหม็นรบกวน การเผาทำลายขยะลดน้อยลง และพบว่า ประชากรกลุ่มวัดผลลัพธ์ มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับมาก โดยสรุป ปัจจัยความสำเร็จเกิดจากการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของชุมชนทำให้ได้รูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง และประชาชนมีความพึงพอใจในระดับมากต่อรูปแบบกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ การจัดการขยะมูลฝอย สมัชชาสุขภาพ ขยะมูลฝอย

¹ นิสิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

*Corresponding author: k.520408056@gmail.com

*Original Article***The Model of Wastes Management in Jumpa Village, Bongneu Sub-district, Sawangdandin district, Sakon Nakhon Province**Issara Kulyanee^{1,*}, Vorapoj Promasatayaprot², Kris Khunluek³**Abstract**

The research was a participatory action research. The purpose of study was to set model of health assembly for wastes management in Jumpa Village, Bongneu Subdistrict, Sawangdandin district, Sakon Nakhon Province. The application of Assembly health process as a tool in public policy process development for wastes management. The sample group was divided into 2 groups. The first sample group was local people of 30 people and leader to health Assembly of 66 people. Data were collected record form, through questionnaire, Indepth Interview and participant observation and use of descriptive statistics to measure the frequency, percentage, mean, and standard deviation. Results showed that by The Model of Health Assembly for Wastes Management in Jumpa Village, Bongneu Sub-district, Sawangdandin district, SakonNakhon Province consisted of 5 phases 1) Process of formulation and Policy Development 2) Development of policy 3) Mutual Recognition Arrangement to policy 4) policy implementation 5) Monitoring & Evaluation. The research findings: is causing people to know how to categorize garbage, average reduction garbage 1058.48 kilograms per month, cannot see overflowing garbage bins, cannot smell of garbage, stop burning garbage. And people were pleased with the establishment of wastes management in Jumpa Village, Bongneu Sub-district, Sawangdandin district, Sakon Nakhon ProvinceIn conclusion, The Model of Health Assembly for Wastes Management is best practice in context waste management efficiency and people were pleased with the satisfied higher to The Model of Health Assembly for Wastes Management.

Keywords: Wastes Management, Health Assembly, Wastes¹ Graduation student, Master degree of Public Health, Mahasarakham University² Association Professor, Faculty of Public Health, Mahasarakham University³ Assistant Professor, Faculty of Public Health, Kalasin University

* Corresponding author: k.520408056@gmail.com

บทนำ

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญระดับโลกที่หลายประเทศกำลังประสบปัญหาส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ สืบเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดดและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วส่งผลทำให้เกิดขยะมูลฝอยในปริมาณที่มากขึ้นและไม่สามารถกำจัดให้หมดไปได้ ก่อให้เกิดปัญหาขยะล้นเมืองและส่งผลกระทบต่อสุขภาพตามมา¹ ในปี 2559 ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นวันละ 74,073 ตัน หรือ 27.04 ล้านตันต่อปี ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2558 ประมาณ 190,000 ตัน ส่งไปกำจัดอย่างถูกต้อง 9.59 ล้านตัน กำจัดไม่ถูกต้อง 11.69 ล้านตัน ตกค้างในพื้นที่ 10.13 ล้านตัน และนำกลับไปใช้ประโยชน์ 5.76 ล้านตัน โดยปัจจุบันคนไทย 1 คน สร้างขยะมูลฝอยโดยเฉลี่ยคือ 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน² ในหนึ่งปีประเทศไทยพบขยะมูลฝอยที่เป็นพลาสติกจำนวน 2,000,000 ตันต่อปี เป็นกล่องโฟมจำนวน 700,000 ตันต่อปี ขยะอันตรายจากชุมชนจำนวน 576,316 ตันต่อปีและพบเป็นเศษอาหาร เหลือทิ้งจำนวน 16,640,000 ตันต่อปี³ ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยแต่ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยมิได้หมดไปแล้วยังมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญในพื้นที่ที่มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในพื้นที่เป็นจำนวนมาก พบปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเฉลี่ย 5-6 ตัน/วัน สามารถรวบรวมและขนย้ายได้ 4.5-5 ตัน/วัน ซึ่งใน 1 วัน จะทำการเก็บรวบรวมและขนย้ายขยะมูลฝอยไปกำจัดได้ 2-3 หมู่บ้าน/วัน และใน 1 สัปดาห์จะมีการขนย้ายขยะมูลฝอยไปกำจัดหมู่บ้านละ 1 ครั้ง จึงทำให้เกิดข้อร้องเรียนเรื่องขยะล้นถัง ขยะส่งกลิ่นเหม็น ปัญหา

ควันไฟและกลิ่นจากการเผาขยะมูลฝอย ซึ่งส่งผลทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน⁴ จากการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนครที่เกิดขึ้นใน 1 ถึงต่อสัปดาห์ พบว่า ซึ่งมีน้ำหนักเฉลี่ย 23 กิโลกรัม สามารถจำแนกขยะได้เป็น 4 ประเภท พบว่าเป็นขยะมีน้ำหนักเฉลี่ยดังนี้ ขยะย่อยสลายได้ 13.7 กิโลกรัม ขยะรีไซเคิล 5.9 กิโลกรัม ขยะทั่วไป 3.2 กิโลกรัม และ ขยะอันตราย 0.2 กิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 59, 26, 14, และร้อยละ 1 ตามลำดับ จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าปัญหาที่พบคือปัญหาขยะล้นถังซึ่งสาเหตุมาจากประชาชนขาดความรู้ ขาดความตระหนักถึงปัญหา ขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวม ไม่มีรูปแบบในการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ และที่สำคัญพบว่าในประชาชนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการคิดที่จะจัดการปัญหาขยะมูลฝอยร่วมกันอาจทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นในอนาคต

จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในชุมชนและพบว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขร่วมกันโดยคนในชุมชน ซึ่งได้ผลักดันให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระสำคัญในการกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอย โดยใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นเครื่องมือในการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ P-A-O-R เพื่อที่จะให้ได้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพมีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และมีความยั่งยืนตลอดทั้งปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ดำเนินการที่บ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ตามกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของ เคมมิสและแมกแทกการ์ด Kemmis and McTaggart (1990)⁵ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (P-A-O-R) ร่วมกับกระบวนการดำเนินงานตามหลักสมัชชาสุขภาพในการดำเนินงานมี 4 ขั้นตอนหลักสำคัญ คือ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด (Action) ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน (Observation) ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลจากการปฏิบัติงาน (Reflection)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพ 30 คน 3 ภาคส่วน ประกอบด้วย ภาคการเมือง 7 คน ภาควิชาการ 8 คน และภาคประชาชน 15 คน และ กลุ่มวัดผลลัพธ์ 66 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive-Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้ (1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจ และ แบบสำรวจผลการดำเนินงาน และ (2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบบันทึกกิจกรรม แบบบันทึกภาคสนาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการอภิปรายกลุ่ม

คุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรง (Validity) โดยนำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ประสบการณ์ในการทำวิจัยตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน ได้นำมาปรับปรุงตามคำแนะนำและ

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ IOC (Index of congruence) และทดลองใช้ (Try Out) ในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ ตำบลค้อใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's-coefficient) และคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.85

ขั้นตอนดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้คือ ระยะที่ 1 ขั้นการเตรียมการวิจัย ระยะที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดำเนินงานตามแนวคิดของเคมมิสและแมกแทกการ์ด Kemmis and McTaggart⁵ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (P-A-O-R) ร่วมกับกระบวนการดำเนินงานตามหลักสมัชชาสุขภาพ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Planning) ประกอบด้วย กิจกรรมทั้งหมด 4 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน เป็นกระบวนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนโดยอาศัยข้อมูลจากผู้เข้าร่วมวิจัยและข้อมูลจากผู้วิจัยได้รวบรวมมาจากรฐานข้อมูลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาถ่อน และองค์การบริหารส่วนตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร มาใช้เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 2 ศึกษา ทบทวน วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคการเมือง ภาควิชาการและภาคประชาชน และข้อเท็จจริงที่ได้จากชุมชน มาเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 3 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

ของทั้ง 3 ภาคส่วนเป็นหลักและทำการแต่งตั้งเป็น คณะกรรมการซึ่งเป็นกลุ่มขับเคลื่อนนโยบายใน ครั้งนี้ ได้แก่ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาค ประชาชน ในการพัฒนานโยบายสาธารณะใน ประเด็นการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัด สกลนคร เพื่อระดมความคิด ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รวมทั้งแนวทางต่าง ๆ ในการจัดการ และแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในกิจกรรมที่ ผ่านมาไปใช้เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนด ทิศทาง กิจกรรม เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการ จัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและเพื่อจัดทำเป็น แผนปฏิบัติการต่อไป

กิจกรรมที่ 4 จัดทำแผนการดำเนินงานตาม มติที่ประชุม เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ผู้วิจัย และผู้มีส่วนได้เสียทั้ง 3 ภาคส่วน ได้มีส่วนร่วมใน การจัดทำแผนการดำเนินงานให้เป็นไปตามมติ ของที่ประชุมกำหนด เพื่อนำไปสู่ขั้นลงมือปฏิบัติ ต่อไป

2. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action)

ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานสมัชชา สุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยตามมติที่ประชุม เป็นกิจกรรมที่ประชาชนบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ต้องปฏิบัติ ตามแผนการดำเนินงานหรือโครงการที่กำหนดขึ้น

3. ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 นิเทศติดตามผลการ ดำเนินงานและความก้าวหน้าแบบมีส่วนร่วมเป็น กิจกรรมที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยจะลงพื้นที่สังเกตการณ์ และติดตามเยี่ยมการดำเนินงานตามแผนเมื่อ ผู้รับผิดชอบกิจกรรมหรือโครงการ มีปัญหา อุปสรรคใด ๆ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย ก็ต้องคอยให้ คำปรึกษาและช่วยเหลือเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ นั้น ดำเนินไปได้ด้วยดี

กิจกรรมที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบ สัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลภาคสนามจากการ สังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยและ ผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นต้องผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไป วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

กิจกรรมที่ 3 ประเมินผลการดำเนินงาน และสรุปผลการดำเนินงานพร้อมทั้งวิเคราะห์ ข้อมูล เป็นกิจกรรมประเมินผลการดำเนินงาน ก่อนดำเนินกิจกรรมระหว่างดำเนินกิจกรรม และ หลังดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ เช่น รูปแบบ กิจกรรมที่เกิดขึ้น ผลลัพธ์ของการดำเนินงาน และ ความพึงพอใจ เป็นต้น

4. ขั้นสะท้อนผล (Reflection)

เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อ ถอดบทเรียน และคืนข้อมูลแก่ชุมชน เป็นการการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือถอดบทเรียน โดยใช้ กระบวนการสนทนากลุ่มของกลุ่มขับเคลื่อนทั้ง 3 ภาคส่วน ในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการ พยายามให้กลุ่ม สมาชิกได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ได้ดำเนินงาน รวมทั้งพูดถึงปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข เพื่อการพัฒนาต่อไปด้วย จากนั้นทำการสรุป เพื่อ ทบทวนกิจกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงาน ทั้งหมดที่เกิดขึ้น ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด กระบวนการ ผลการดำเนินงาน ทั้งที่ประสบ ความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ หรือได้ ดำเนินการตามแผนและไม่ได้ดำเนินการตามแผน ที่วางไว้ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่าง ดำเนินการ ความร่วมมือที่ได้รับ และความ ภาคภูมิใจ หลังจากนั้นให้ทุกคนร่วมกันวิเคราะห์ บัญญัติแห่งความสำเร็จและหากจะพัฒนาต่อก็นำ ประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคไว้ เพื่อนำเข้าสู่ระยะ การวางแผนเพื่อพัฒนาในรอบต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ย และ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จริยธรรมการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ออกหนังสือใบรับรองอนุมัติ เลขที่ PH 013/2561 ลงวันที่ 16 มกราคม 2561

ระยะเวลาดำเนินการ

เดือนมกราคม 2561 ถึง เดือนพฤษภาคม 2561

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มคณะกรรมการดำเนินการขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคณะกรรมการดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร จำนวนทั้งหมด 30 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 70) ส่วนใหญ่อายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 30) สถานภาพครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในสถานะสมรส (ร้อยละ 63.33) ส่วนใหญ่การศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาตรี (ร้อยละ 47.52) อาชีพส่วนใหญ่ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ (ร้อยละ 63.33) ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร (ร้อยละ 100) ด้านการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยส่วนใหญ่เคย (ร้อยละ 63.33) ด้านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสมัชชาสุขภาพส่วนใหญ่ไม่เคย (ร้อยละ 70.00) และ ด้านส่วนร่วมกับการพัฒนานโยบายสาธารณะ เช่น สมัชชาสุขภาพหรือธรรมนูญสุขภาพส่วนใหญ่ไม่เคย (ร้อยละ 80) ลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชาชนกลุ่มวัดผลลัพท์ บ้านจำปา ตำบลบง

เหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร จำนวนทั้งหมด 66 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 34 คน (ร้อยละ 51.52) ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 50 – 59 ปี จำนวน 20 คน (ร้อยละ 30.30) สถานภาพครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในสถานะสมรส จำนวน 44 คน (ร้อยละ 69.67) ส่วนใหญ่การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 43 คน (ร้อยละ 65.15) อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร จำนวน 31 คน (ร้อยละ 46.97) ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร จำนวน 49 คน (ร้อยละ 74.24) ด้านการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรม จำนวน 51 คน (ร้อยละ 77.27) ด้านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสมัชชาสุขภาพส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร จำนวน 62 คน (ร้อยละ 93.94) และ ด้านส่วนร่วมกับการพัฒนานโยบายสาธารณะ เช่น สมัชชาสุขภาพหรือธรรมนูญสุขภาพส่วนใหญ่ไม่เคย จำนวน 65 ราย (ร้อยละ 98.48)

รูปแบบการดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยมีการจัดตั้งคณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยบ้านจำปา เป็นรูปแบบการจัดตั้งแบบไม่เป็นทางการ เป็นการรวมตัวเป็นทีมทำงานแบบหลวมๆ เพื่อมาทำงานร่วมกันโดยไม่มีคำสั่งแต่งตั้ง ซึ่งเป็นสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น องค์ประกอบของคณะทำงานเป็นแบบพหุภาคี ประกอบด้วย 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคการเมือง 7 คน ภาควิชาการ 8 คน และภาคประชาชน 15 คน รวมเป็น 30 คน และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวน วิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหา จัดทำแผนงานแก้ไขปัญหามลพิษและพัฒนาแนวทางปฏิบัติเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยร่วมกัน ซึ่งก่อนการดำเนินการวิจัยรูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนมีอยู่ด้วยกัน 3 วิธี ดังนี้ 1.ทิ้งในที่

สาธารณะประจำหมู่บ้าน (ร้อยละ 63) 2.เผา กลางแจ้ง (ร้อยละ 27) และ 3.การฝัง (ร้อยละ 9) ซึ่งคณะทำงานสมัชชาสุขภาพทั้ง 3 ภาคส่วน ได้มีมติกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษในชุมชนบ้านจำปา 4 กิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะให้แก่ประชาชน โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ เรื่องประเภทของขยะ การคัดแยกขยะ รีไซเคิล การกำจัดขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม พบว่า ผู้ที่ผ่านการอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ มีทัศนคติ และมีพฤติกรรม การจัดการขยะที่ถูกต้องเพิ่มขึ้น และบ้านที่เข้าร่วมโครงการมีการคัดแยกประเภทขยะและกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างเหมาะสม เช่นไม่ทิ้งเศษอาหารลงในถังขยะ นำเศษอาหารไปเป็นอาหารสัตว์ และการทำปุ๋ยหมักจากพืชแทนการเผาทำลาย เป็นต้น

2. กิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย เป็นให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยผ่านหอกระจายข่าวของชุมชนในช่วงเช้าโดยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการสมัชชาหมู่บ้าน และ อสม. สลับสับเปลี่ยนกันประชาสัมพันธ์ตลอดระยะเวลา 4 เดือน ในประเด็นการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อชักชวนให้คนในชุมชนร่วมกันคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง และชวนเข้าร่วมโครงการธนาคารขยะชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน

3. กิจกรรมจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล เป็นการดำเนินงานโดย อสม.ร่วมกับคณะกรรมการธนาคารขยะที่จัดตั้งขึ้น เป็นพี่เลี้ยงของชุมชนในการดำเนินงานเพื่อคัดแยกขยะ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้การคัดแยกขยะที่ถูกต้อง การสร้างรายได้และสวัสดิการเสริมให้แก่ครัวเรือนจากการคัดแยกขยะมาขายเข้าสู่

ระบบธนาคารขยะชุมชน และประสานร้านรับซื้อขยะรีไซเคิลให้มาเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในการซื้อขาย

4. กิจกรรมเพิ่มจุดวางถังขยะในชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพื้นที่รองรับขยะในชุมชนไม่ให้ขยะล้นถัง สำหรับผู้ที่ต้องการถังขยะเพิ่มต้องไปยื่นคำร้องขอได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบงเหนือ เท่านั้นผลการดำเนินงานพบว่า ไม่มีผู้ไปขอรับถังขยะเพิ่มเติมเนื่องจากไม่มีปัญหาขยะล้นถังเหมือนในอดีต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานตามกระบวนการสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยบ้านจำปา พบว่า ประชากรกลุ่มวัดผลในพื้นที่ของการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน มีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน 50 ครัวเรือน (ร้อยละ 75.76) มีการคัดแยกขยะเปียกและขยะแห้ง 44 ครัวเรือน (ร้อยละ 66.67) มีการคัดแยกขยะทั่วไปออกจากขยะอื่นๆ 58 ครัวเรือน (ร้อยละ 87.88) มีการคัดแยกขยะรีไซเคิลออกจากขยะอื่นๆ 46 ครัวเรือน (ร้อยละ 69.70) มีการคัดแยกขยะอินทรีย์ ออกจากขยะอื่นๆ 56 ครัวเรือน (ร้อยละ 84.85) มีการคัดแยกขยะอันตรายออกจากขยะอื่นๆ 11 ครัวเรือน (ร้อยละ 16.67) ด้านวิธีการจัดการขยะที่พบ มีการกองรวมไว้ในพื้นที่ว่าง 16 ครัวเรือน (ร้อยละ 24.24) จัดการขยะด้วยวิธีเผา 12 ครัวเรือน (ร้อยละ 18.18) จัดการขยะด้วยวิธีฝังกลบ 36 ครัวเรือน (ร้อยละ 54.55) จัดการขยะด้วยวิธีทำปุ๋ยหมัก 17 ครัวเรือน (ร้อยละ 25.76) จัดการขยะด้วยวิธีขายเข้าธนาคารขยะ 42 ครัวเรือน (ร้อยละ 63.64) จัดการขยะด้วยวิธีทิ้งลงถังขยะ 66 ครัวเรือน (ร้อยละ 100) ด้านการลดปริมาณการเกิดขยะ ด้วยวิธีReuse (การใช้ซ้ำ) 48 ครัวเรือน (ร้อยละ 72.73) ด้วยวิธี Reduce (การลดการใช้) 48 ครัวเรือน (ร้อยละ 33.33) และ วิธี Recycle (การนำกลับมาใช้ใหม่) 27 ครัวเรือน (ร้อยละ 40.91) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละ ของผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือน บ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร (n=66)

รายการสำรวจ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
การคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน		
1. มีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน	50	75.76
2. มีการคัดแยกขยะเปียกและขยะแห้ง	44	66.67
3. มีการคัดแยกขยะทั่วไปออกจากขยะอื่น ๆ	58	87.88
4. มีการคัดแยกขยะรีไซเคิลออกจากขยะอื่น ๆ	46	69.70
5. มีการคัดแยกขยะอินทรีย์ ออกจากขยะอื่น ๆ	56	84.85
6. มีการคัดแยกขยะอันตรายออกจากขยะอื่น ๆ	11	16.67
วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่พบ		
7. กองรวมไว้ในพื้นที่ว่าง	16	24.24
8. เผา	12	18.18
9. ฝังกลบ	36	54.55
10. ทำปุ๋ยหมัก	17	25.76
11. ขายเป็นอาหารสัตว์	42	63.64
12. ทิ้งถังขยะ	66	100.00
การลดปริมาณการเกิดขยะ		
13. Reuse (การใช้ซ้ำ)	48	72.73
14. Reduce (การลดการใช้)	22	33.33
15. Recycle (การนำกลับมาใช้ใหม่)	27	40.91

มีผู้สนใจสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสมาชิก 69 ครัวเรือน ตลอดระยะเวลา 3 เดือน มีสมาชิกขายขยะรีไซเคิลอย่างต่อเนื่องจำนวน 53 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 76.81 สามารถแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ทิ้งได้ในเดือนที่ 1 ถึงเดือนที่ 3 ตามลำดับดังนี้ 849.50 กิโลกรัม, 1080.05 กิโลกรัม และ 1245.90 กิโลกรัม รวม 3175.45 กิโลกรัม เฉลี่ยสามารถกำจัดขยะได้เดือนละ 1058.48 กิโลกรัมต่อเดือน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปริมาณขยะมูลฝอยที่ชุมชนสามารถได้จำแนกเป็นรายเดือน หลังการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร (n=66)

รายการขยะมูลฝอย	ปริมาณขยะมูลฝอย (กิโลกรัม)				
	เดือนที่ 1	เดือนที่ 2	เดือนที่ 3	น้ำหนักรวม	น้ำหนักเฉลี่ย
แก้ว	611.30	769.30	612.40	1,993.00	664.33
กระดาษ	61.50	52.10	204.40	318.00	106.00
พลาสติก	127.75	135.20	144.30	407.25	135.75
โลหะ/อโลหะ	48.50	123.90	285.80	458.20	152.73

รายการขยะมูลฝอย	ปริมาณขยะมูลฝอย (กิโลกรัม)				
	เดือนที่ 1	เดือนที่ 2	เดือนที่ 3	น้ำหนักรวม	น้ำหนักเฉลี่ย
รวม	849.05	1,080.50	1,246.90	3,176.45	1,058.82

มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เป็นกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย (2.73) และจำนวน 12 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ โดยเรียงลำดับจากความพึงพอใจสูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้ดังนี้ ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงาน (2.77) รองลงมา

จำนวนถึงขยะเพียงพอต่อความต้องการ, ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย, ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง (2.71) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจ ต่อการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอย บ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร (n=66)

รายการประเมิน	Mean	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านทรัพยากร (Input)			
1.ความเหมาะสมของงบประมาณ	2.06	0.63	ปานกลาง
2.จำนวนถึงขยะเพียงพอต่อความต้องการ	2.71	0.46	มาก
3.จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขปัญหา	2.35	0.75	มาก
4.ปริมาณวัสดุอุปกรณ์เพียงพอสำหรับการดำเนินงาน	2.59	0.61	มาก
5.ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงาน	2.77	0.42	มาก
กระบวนการดำเนินงาน (Process)			
6.ความเหมาะสมของระยะเวลาดำเนินงาน	1.88	0.67	ปานกลาง
7.การดำเนินงานของคณะกรรมการในการจัดการขยะ	2.58	0.50	มาก
8.กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	2.73	0.45	มาก
9.การให้ความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะ	2.65	0.48	มาก
ผลการดำเนินงาน (Out put)			
10.ความมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ใน	2.61	0.49	มาก
11.มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง	2.68	0.47	มาก
12.ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย	2.71	0.46	มาก
13.ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง	2.71	0.46	มาก
14.ความพึงพอใจในภาพรวมของการดำเนินงาน	2.70	0.55	มาก
รวม	2.37	0.61	มาก

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการจัดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เป็นการวิจัยเชิง

ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ยึดกระบวนการของ Kemmis & Mc Taggart⁵ ร่วมกับกระบวนการสัมภาษณ์เชิง

ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลักตามกรอบแนวคิด P-A-O-R ซึ่งสามารถอธิบายผลได้ดังนี้

กระบวนการดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคการเมือง ภาควิชาการและภาคประชาชน เป็นหลักในการดำเนินงานและเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านจำปาร่วมกันพร้อมทั้งร่วมกัน

ขั้นวางแผน (Planning) ประกอบด้วย 4 กิจกรรมดังนี้ 1.ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน 2.ศึกษาทบทวน วิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3 ภาคส่วน 3.จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 4.จัดทำแผนการดำเนินงานตามมติที่ประชุม จากมติที่ประชุมทำให้เกิดเป็นนโยบายและแผนการดำเนินการในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบ้านจำปา 4 กิจกรรมดังนี้ 1.อบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย 2.รณรงค์ให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย 3.จัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล และ 4.เพิ่มจุดวางถังขยะในชุมชน ตามแนวคิดของคณะกรรมการสมัชชาสุขภาพบ้านจำปาซึ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอยจากต้นทางหรือครัวเรือน

ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) ประกอบด้วย 4 กิจกรรมดังนี้ 1.อบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย 2.รณรงค์ให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้านทุกครั้งที่เปิดเครื่องกระจายเสียงซึ่งไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง 3.จัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลเพื่อรับซื้อขยะรีไซเคิลจากชุมชนดำเนินการโดย อสม. และคณะกรรมการธนาคารขยะ และ 4.เพิ่มจุดวางถังขยะในชุมชน

ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) ประกอบด้วย 1.นิเทศติดตามผลการดำเนินงาน 2.เก็บรวบรวมข้อมูล 3.ประเมินผลการดำเนินงาน

และสรุปผลการดำเนินงานพร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน

ขั้นสะท้อนผล (Reflection) เป็นการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือถอดบทเรียนและคืนข้อมูลผลการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม หลังการดำเนินงานพบว่า ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเกิดจากความต้องการของชุมชนและรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยอาศัยคณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลในการขับเคลื่อนงานตั้งแต่ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติถึงขั้นสังเกตการณ์ ทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม มีดำเนินการอย่างต่อเนื่องสามารถแก้ไขปัญหาและลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนได้ แสดงว่ากระบวนการสมัชชาสุขภาพที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนมีเป็นกระบวนการที่ดีในการนำไปแก้ไขปัญหาในชุมชนได้ เช่นเดียวกันกับการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานวิจัยของ วิวัฒน์ สิงห์นาครอง⁶ และ อารีย์ พลภูเมือง และคณะ⁷ ได้นำกระบวนการสมัชชาสุขภาพระดับพื้นที่ไปใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยและการมีส่วนร่วมของชุมชนไปใช้ในการวิจัยพบว่า กระบวนการดังกล่าวทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยโดยรวมลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร จากกลุ่มวัดผลลัพธ์ มีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน ร้อยละ 75.76 มีการคัดแยกขยะเปียกและขยะแห้ง ร้อยละ 66.67 มีการคัดแยกขยะทั่วไปออกจากขยะอื่นๆ ร้อยละ 87.88 มีการคัดแยกขยะรีไซเคิลออกจากขยะอื่นๆ ร้อยละ 69.70 มีการคัดแยกขยะอินทรีย์ ออกจากขยะอื่น ๆ ร้อยละ 84.85 มีการคัดแยกขยะขยะอันตรายออกจาก

ขยะอื่นๆ ร้อยละ 16.67ด้านการลดปริมาณการเกิดขยะ ด้วยวิธีReuse (การใช้ซ้ำ) ร้อยละ 72.73 ด้วยวิธี Reduce (การลดการใช้) ร้อยละ 33.33 และ ด้วยวิธี Recycle (การนำกลับมาใช้ใหม่) ร้อยละ 40.91 มีผู้สนใจสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสมาชิกธนาคารขยะรีไซเคิล 69ครัวเรือน ตลอดระยะเวลา 3 เดือน มีสมาชิกขายขยะรีไซเคิลอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 76.81 สามารถแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ทิ้งได้ในเดือนที่ 1 ถึงเดือนที่ 3 ตามลำดับดังนี้ 849.50 กิโลกรัม , 1,080.05 กิโลกรัม และ 1,245.90 กิโลกรัม รวม 3,175.45 กิโลกรัม เฉลี่ยสามารถกำจัดขยะได้เดือนละ 1,058.48 กิโลกรัมต่อเดือน แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยบ้านจำปาเกิดขึ้นสามารถลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เฉลี่ยมากถึง 1,058.48 กิโลกรัมต่อเดือน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ปิยะรักษ์ ประดับเพชรรัตน์⁸ ได้ทำการศึกษาศักยภาพในการลดปริมาณขยะชุมชนจากโครง การธนาคารขยะรีไซเคิลกรณีศึกษาชุมชนทรัพย์สินพัฒนา ผลการวิจัยพบว่าการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง ในระยะเวลา 1 เดือน ปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่จะต้องนำไปกำจัดลดลง 465.7 กิโลกรัม และหากทุกคนในชุมชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอย จะมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัดลดลง 17,463.75 กิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 71.89 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การจัดสมัชชาสุขภาพในรูปแบบไม่เป็นการจะได้รับความร่วมมือและผลตอบรับที่ดีจากประชาชนทำให้ประชาชนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นส่วนตัวมากขึ้น และควรมีการพัฒนาและส่งเสริมให้แกนนำในการจัดการขยะมูลฝอยได้เรียนรู้เพิ่มเติมในประเด็นการการใช้ประโยชน์จาก

ขยะมูลฝอยเพื่อจะนำไปสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืนในชุมชน ในส่วนของการจัดการความรู้ผู้วิจัยต้องเตรียมข้อมูลวิชาการที่เหมาะสม เข้าใจง่าย ไม่เป็นทางการมากเกินไปเป็นภาษาถิ่นในการสื่อสารยิ่งดี ใช้เวลากระชับมากที่สุด และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระบบควรมีการหางบประมาณมาสนับสนุนในการซื้อวัสดุเพิ่มเติมและเพื่อสร้างขวัญกำลังใจในคณะกรรมการดำเนินงาน นอกจากนั้นแล้วควรมีการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีและขยายผลไปสู่ชุมชนข้างเคียงและพื้นที่อื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอาจารย์จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือและสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการในการจัดทำวิทยานิพนธ์จนมีความสมบูรณ์ทางวิชาการ และ ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาถ่อน ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพ และคณะกรรมการธนาคารขยะรีไซเคิลบ้านจำปา ที่ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. พิชิตพิชิต สกุลพราหมณ์. สุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ธารพิมพ์; 2531.
2. กรมควบคุมมลพิษ. รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ.2559. กรุงเทพฯ: สำนัก พิมพ์กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม; 2560.
3. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. คู่มือกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา z(H)ero Waste:ปฏิบัติการ

- ขยะเหลือศูนย์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด; 2559.
4. สำนักปลัดตำบลบงเหนือ. รายงานการจัดการขยะมูลฝอย. สกลนคร: สำนักปลัดตำบลบงเหนือ; 2559.
5. Kemmis, S., and McTaggart, R.. The action research planner. Geelong: Deakin University Press; 1990.
6. วิวัฒน์ สิงห์นาครอง. กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโพธิ์ชัย อำเภอนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2557.
7. อารีย์ พลภูเมือง, กัลยา หาญพิชาญชัย และ เสฐียรพงษ์ ศิวินา. การพัฒนาระบบคัดแยกมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมเขตเทศบาลต.เมืองสรวง อ.เมืองสรวง จ.ร้อยเอ็ด. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้ 2559; 4(1): 147–161.
8. ปิยะรักษ์ ประดับเพชรรัตน์. ศักยภาพในการลดปริมาณขยะชุมชน จากโครงการธนาคารขยะรีไซเคิลกรณีศึกษาชุมชนทรัพย์สินพัฒนาเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล; 2552.